

KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO

Przewodniczący
Stanisław Kluza

RPO-604481/08

Warszawa, dnia 20 lutego 2009 r.

L. dz. DOK/WPR/0733/1/10/09/PM

Sz. P.

Janusz Kochanowski

Rzecznik Praw Obywatelskich

Al. Solidarności 77

00-090 Warszawa

W odpowiedzi na pismo Pana Rzecznika z dnia 8 stycznia 2009 r., sygn. RPO-604481-VI/08/JS, przedstawiam następujące stanowisko Komisji Nadzoru Finansowego (zwanej dalej Komisją) w kwestii zasad stosowania przez banki tzw. spreadu walutowego w kredytach denominowanych w walucie obcej.

Komisja Nadzoru Finansowego dostrzega znaczenie kwestii stosowania, ustalanych przez banki, odmiennych kursów kupna i sprzedaży walut obcych w udzielanych kredytach denominowanych w walutach obcych, w szczególności zabezpieczonych hipotecznie. Różnica pomiędzy niższym kursem waluty (kursem kupna), po którym bank przelicza kredyt w chwili wypłaty środków kredytu denominowanego w tej walucie a wyższym kursem tej waluty (kursem sprzedaży) stosowanym przez bank przy wyliczaniu wysokości rat kredytu (określana jako tzw. spread walutowy) wpływa na wysokość ponoszonego przez klientów kosztu kredytu. Kwestia ta nabiera szczególnego znaczenia w chwili obecnej, gdy wobec panującej na rynku bankowym niepewności, Komisja obserwuje istotne zwiększenie różnicy pomiędzy kursem kupna a kursem sprzedaży walut obcych (w szczególności franka szwajcarskiego) do których denominowane są kredyty.

Jakkolwiek kwestia stosowania spreadu walutowego w kredytach denominowanych w walutach obcych nie została uregulowana w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jednolity z 2002 r. Dz. U. Nr 72, poz. 665, z późn. zm.), to - w opinii Komisji - fakt ten nie oznacza, że banki posiadają całkowitą dowolność w podejściu do tego zagadnienia. Zaznaczyć bowiem należy, że w przypadku kredytów konsumenckich podlegających regulacji ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 100, poz. 1081, z późn. zm.) koszty wynikające ze spreadu walutowego wchodzi w skład całkowitego kosztu kredytu i mieszczą się w zakresie pojęcia koszty wynikające z zawarcia umowy o kredyt konsumencki, co pociąga ze sobą określone w tej ustawie wymogi.

Ponadto należy zauważyć, iż w opinii Komisji niniejszą kwestię należy również oceniać w kontekście ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206). Ustawa ta, zakazując w art. 3 stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych określiła, iż nieuczciwą praktyką rynkową jest stosowana

przez przedsiębiorcę praktyka, która jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu (art. 4 ust. 1 ustawy). Za nieuczciwą praktykę rynkową uznaje się w szczególności m.in. praktykę rynkową wprowadzającą w błąd. Wskazać przy tym należy, iż wprowadzenie w błąd może być dokonane nie tylko poprzez podanie informacji w całości bądź w części fałszywej, czy pominięcie istotnych dla konsumenta informacji, ale wprowadzenie w błąd może również polegać na podaniu informacji prawdziwej, ale w taki sposób, że konsument może odnieść mylne wyobrażenie o rzeczywistości (np. z powodu nieposiadania wiedzy pozwalającej ocenić we właściwym świetle danej praktyki). Wywoływać to może sytuacje, w których konsument może odnieść mylne wyobrażenie, iż oferowane przez przedsiębiorcę warunki są korzystniejsze, niż są w rzeczywistości, co powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której ten inaczej by nie podjął.

Zaznaczyć również należy, iż kwestię stosowania przez banki spreadu walutowego w kredytach denominowanych w walutach obcych należy także analizować w aspekcie ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.j. Stosownie do art. 385 § 1 ustawy Kodeks cywilny postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3 przytoczonego artykułu). Przez rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom - w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego - wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 r., sygn. I CK 832/04). Istotą pojęcia dobrego obyczaju jest szeroko rozumiany szacunek dla człowieka. W stosunkach z konsumentami powinien on wyrażać się właściwym informowaniem o przysługujących uprawnieniach, niewykorzystywaniu uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty i rzetelnym traktowaniu partnerów umów. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, a także wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności (zob. wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 23.02.2006 r., sygn. XVII Arna 118/04). Oznacza to, iż w przypadkach, gdy bank jednostronnie kształtuje treść wzorca umowy kredytu, w tym postanowienia regulujące zasady ustalania przez bank wysokości tzw. spreadu walutowego w kredytach denominowanych w walutach obcych, musi zachować szczególną staranność, aby nie narazić się na sankcję związaną ze stosowaniem niedozwolonych postanowień umownych. W opinii Komisji za niedozwolone postanowienia umowne w umowach kredytu denominowanych w walutach obcych w szczególności można uznać takie postanowienia, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, a które przyznają bankowi całkowitą dowolność w kształtowaniu stosowanych w tych formach kredytów odmiennych kursów kupna i sprzedaży walut obcych (niczym nie ograniczone uprawnienie kształtowania wysokości spreadu walutowego) lub nie zawierają precyzyjnych, jednoznacznych i zrozumiałych dla konsumenta zasad ustalania tych kursów.

Zdaniem Komisji przytoczone powyżej regulacje przesadzają, że banki udzielające kredytów denominowanych w walutach obcych winny zwracać szczególną uwagę na prowadzenie odpowiedniej polityki informacyjnej (w tym rzetelnie informować konsumentów o zasadach funkcjonowania spreadu walutowego oraz jego wpływie na koszt kredytu), a także zamieszczać w umowach kredytu precyzyjne postanowienia regulujące zasady ustalania przez bank kursów walut oraz przeliczania według tych kursów kwoty wypłacanego kredytu i wysokości rat kredytu. Prawidłowa praktyka w tym zakresie umożliwi konsumentom podjęcie decyzji dotyczącej umowy przy pełnej znajomości faktów i wybór oferty kredytowej najbardziej dopasowanej do konkretnych potrzeb.

W nawiązaniu do powyższych uwag należy wspomnieć, iż uprawnienia Komisji w przedmiotowym zakresie są istotnie ograniczone przez przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jednolity z 2002 r. Dz. U. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.). Stosownie do art. 138 ust. 7 ustawy Prawo Bankowe, środki podejmowane w ramach nadzoru nie mogą naruszać umów zawartych przez bank z klientami, w tym również z osobami posiadającymi status konsumenta.

W związku z powyższymi ograniczeniami, pismem z dnia 26 listopada 2008 r. Komisja, sygnalizując zaistniałe wątpliwości, zwróciła się do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z prośbą o rozważenie zasadności zbadania - w zakresie swojej kompetencji - opisaney praktyki rynkowej pod kątem zgodności z przepisami prawa. Wydawać się bowiem może, że stosowana przez poszczególne banki praktyka rynkowa związana ze stosowaniem tzw. spreadu walutowego w kredytach denominowanych w walutach obcych wypełniać może znamiona praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Zauważyć także należy, iż kwestia wpływu kredytów denominowanych w walutach obcych na interes kredytobiorców była również przedmiotem zainteresowania organu nadzoru. Wrazem tego jest podjęta w dniu 17 grudnia 2008 r. uchwała w sprawie przyjęcia Rekomendacji S (II), dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie. Zawarte w Rekomendacji S (II) regulacje jakościowe dotyczą funkcjonowania całego sektora bankowego. Zawarte w tym dokumencie rekomendacje odnoszą się do kwestii zasad stosowania przez banki spreadu walutowego w przypadkach, w których klientami banków są konsumenci. Za szczególnie istotne w tej kwestii należy uznać następujące rekomendacje dotyczące:

- przekazywania klientom przez banki wszystkich informacji istotnych dla oceny ryzyka i kosztów związanych z zawarciem umowy, w tym w szczególności informacji o wpływie spreadu walutowego na obciążenia z tytułu spłaty kredytu (pkt 5.1.2);
- posiadania przez bank sporządzonych w formie pisemnej procedur wewnętrznych, określających sposób i zakres informowania każdego klienta zaciągającego kredyt lub pożyczkę w walucie obcej lub indeksowane do tej waluty o związanym z tym ryzyku, jak i jego konsekwencjach oraz wpływie spreadu walutowego na wielkość udostępnionego kredytu i poziom obciążenia jego spłatą (pkt 5.1.8);
- umożliwiania klientom nieodpłatnego dostępu do informacji o kursach walutowych stosowanych przez bank, w celu zapewnienia porównywalności stosowanych przez banki polityk dotyczących wyznaczania spreadów walutowych bank (pkt 5.1.10);
- zamieszczania w umowach kredytu informacji, że zmiana spreadu walutowego będzie miała wpływ na wyrażoną w złotych wysokość uruchamianego kredytu w walucie obcej oraz na wysokość rat kapitałowo odsetkowych kredytu (pkt 5.2.2);
- umożliwienia na wniosek klienta zmiany sposobu spłaty kredytu denominowanego w walucie obcej w taki sposób, aby spłata następowała w walucie do której denominowano kredyt, przy czym zmiana sposobu spłaty powinna dotyczyć wszystkich rat od daty

zmiany umowy; bank nie powinien także ograniczać w umowie kredytu możliwości pozyskania przez klienta z innych źródeł waluty przeznaczonej na spłatę kredytu (pkt 5.2.4);

- ustalenia zasady, zgodnie z którą bank nie powinien określać kursów walut obcych dla realizacji umów kredytu, pożyczki lub innego produktu kredytowego w walucie obcej lub indeksowanego do waluty obcej mniej korzystnie niż dla innych oferowanych dla klientów przez bank produktów i transakcji (pkt 3.1.8).

Zgodnie z przyjętym rozwiązaniem, Komisja oczekuje, iż przytoczona Rekomendacja S (II) zostanie wprowadzona w bankach nie później niż do dnia 1 kwietnia 2009 r., z zastrzeżeniem, iż pkt 5.2.4 zostanie wprowadzony nie później niż do dnia 1 lipca 2009 r. Efekty wprowadzonej rekomendacji będą przedmiotem stałej kontroli oraz działań analitycznych prowadzonych przez Pion Nadzoru Bankowego Komisji Nadzoru Finansowego.

Z poważaniem,

PRZEWODNICZĄCY
KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Stanisław Kluza
Stanisław Kluza